

INSTITUTUL DE MEDICINA - TIMISOARA

Clinica de Psihiatrie

IONESCU SERBAN - ALEXANDRU - TEODOR

Adaptarea socială și în muncă a deficienților mintal

- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific :

Profesor doctor Eduard Pamfil

TIMISOARA - 1971

I N T R O D U C E R E

Abordarea problemei adaptării sociale și profesionale a deficienților mintal este justificată de mai multe considerente.

In primul rând, de frecvența cu care este întâlnit acest tip de deficiență în populație (aproximativ 3 %), ca și de creșterea relativă a numărului de deficienți, ca urmare a sporirii duratei lor medii de viață (rezultat al măsurilor de asistență medicală) și a creșterii actuale a cerințelor de inteligență, decurgând din dezvoltarea societății contemporane.

In al doilea rând, de incompetența socială a deficienților mintal, exprimată în dependența - în grade diferite - a acestora de mediul în care trăiesc. In fine, în al treilea rând, de faptul că în țara noastră problemelor deficienților mintal li se acordă un interes din ce în ce mai mare, ceea ce face necesară o activitate susținută în vederea îmbunătățirii organizării depistării lor, a procesului instructiv - educativ, a calificării profesionale și urmării adaptării sociale și profesionale.

Lucrarea a avut două obiective. Pe de o parte, sistematizarea datelor din literatura de specialitate în scopul utilizării lor - în perspectivă - pentru optimizarea asistenței deficienților mintal din țara noastră (Partea a I-a). Pe de altă parte, prin cercetarea adaptării socio-profesionale a unui lot de deficienți mintal calificați în școli profesionale speciale, ne-am propus obținerea unor date de psihisociologie a deficienței mintale și relevarea unor aspecte ale asistenței psihiatrice a acestor deficienți. (Partea a II-a)

PARTEA A I-A

Capitolul I. Factorii implicați în adaptarea socio-profesională a deficienților mintal

Ideea fundamentală care se desprinde din acest capitol este aceea a complexității procesului de adaptare a deficientului, rezultantă a interrelației dintre individul deficient, cu posibilitățile sale limitate și caracteristicile mediului în care trăiește. Datele din literatură demonstrează că nu mai este posibil să se conceapă adaptarea ca fiind exclusiv dependentă de nivelul de dezvoltare intelectuală. Acest fapt este susținut atât de existența unei corelații slab semnificative între coeficienții intelectuali și adaptarea socio-profesională, cât și de demonstrarea rolului altor variabile : a) individuale (vîrsta, sexul, etiologia, deficiențele asociate, particularitățile activității nervoase superioare, motricitatea, stabilitatea emoțională, factorii motivaționali, trăsăturile de caracter, comportamentul anterior plasării în producție, experiența în muncă anterioară plasării, nivelul cunoștințelor școlare) și b) de mediu (familia), instituțional, post-instituțional). Cunoașterea rolului acestor factori creează premisele manipulării lor în scopul facilitării încadrării socio-profesionale a deficienților mintal.

Capitolul II. Problemele practice legate de încadrarea socială și în muncă a deficientului mintal

Dezvoltarea industrială (și îndeosebi mecanizarea și automatizarea) duce la dispariția multora din posturile considerate în mod clasic ca destinate deficienților mintal. Din această cauză, încadrarea socio-profesio-

nală a deficiențelor mintal trebuie abordată în contextul socio-economic actual, ținându-se seama de cererile generale sociale de mână de lucru. În capitol se trec în revistă următoarele probleme :

A. - Orientarea și selecția profesională

Deși aceste obiective sînt încă puțin acordate, în mod practic orientarea și selecția realizîndu-se în funcție de nivelul de inteligență, de unele criterii subiective (preferințele deficienților sau familiei acestora) sau organizatorice (tipul de meserii în care se face pregătirea într-o anumită școală), se conturează tot mai clar tendința de a fundamenta orientarea și selecția profesională pe un complex de criterii precise. Se preconizează astfel, analiza sarcinilor implicate de exercitarea unei profesii, cunoașterea contraindicațiilor și elaborarea de metode pentru evaluarea deprinderilor necesare. Se creează astfel premisele întocmirii unor psiho-profesiograme.

B. - Domeniile și activitățile în care pot fi încadrați deficienții mintal au fost multă vreme stabilite în funcție de nivelul lor mintal. Cîteva concluzii decurg din literatura consultată : a) întîrziții pot, în anumite condiții, să ocupe posturi calificate ; b) încadrarea deficienților mintal în întreprinderi industriale este avantajoasă; c) agricultura modernă nu mai reprezintă unul din sectoarele către care deficienții trebuiesc orientați în mod preferențial; d) este necesară identificarea sistematică a posturilor în care pot fi încadrați.

C. - Se pot formula cîteva principii generale pe baza cărora să se desfășoare pregătirea profesională a deficienților mintal : a) individualizarea; b) standardizarea procedeelelor de pregătire ; c) adaptarea la

noile cerințe ale producției; d) evitarea supraspecializării; e) evitarea urmării cu precădere a rezultatelor cantitative; f) desfășurarea în condiții care să simuleze pe cele întâlnite după plasare. Datele din literatură arată că este util ca pregătirea profesională să se realizeze în trei etape : 1) - experiența inițială în muncă ; 2) - perioada de încercare în muncă ; 3) - plasarea permanentă.

D. - Tipuri de instituții pentru pregătirea profesională și încadrarea deficienților mintal. Instituția în care se realizează în țara noastră profesionalizarea debililor mintal este școala profesională specială (cu durate diferite de școlarizare, în funcție de cele trei categorii existente). Nu există pînă în prezent instituții special destinate plasării deficienților calificați, aceasta făcîndu-se în întreprinderi în care lucrează muncitori normointelectuali. O altă modalitate de organizare a pregătirii și plasării deficienților, întâlnită în diferite țări, cuprinde - în rezumat - următoarele forme organizaționale : 1) - atelierul de calificare (atelierul de învățare sau atelierul protejat școlar), 2) - atelierul terminal (în care se desfășoară - temporar, după absolvire sau definitiv - o muncă productivă, dar în condiții de protejare) ; 3) - atelierul ocupațional (de asistență de zi). În funcție de deficitul indivizilor care lucrează, se descriu ateliere pentru persoane cu un singur deficit și ateliere pentru cei plurideficientari. În raport cu numărul de activități, atelierele pot fi specializate sau ateliere în care se desfășoară mai multe tipuri de activități.

Capitolul III - Fenomene de inadaptare socială la deficitul mintal

Fenomenele de inadaptare întâlnite la deficientul mintal sînt discutate în lucrare în următoarele situații :

a) - întîrziatul mintal ca deviant în grup ; membrii normali ai grupului pot acționa fie în direcția modificării comportamentului acestuia, apropiindu-l de comportamentul modal al grupului, fie în a-l determina să părăsească grupul. Alte cercetări demonstrează însă, că deviantul deficient

are anumite funcții pozitive în grup, în sensul - mai ales - al facilitării înțelegerii standardelor grupului.

b) - comportamentul inadecvat instituțional întâlnit în instituțiile pentru deficienți mintal - polimorf ca expresie clinică - este generat și întreținut de întăririle sociale ale ambianței instituționale, el nu reprezintă o caracteristică a întârzierii per se.

c) - deficientul în contextul familial. Față de existența copilului deficient pot apare la membrii familiei trei tipuri de reacții : supra-protecția, respingerea, culpabilitatea. Pe de altă parte, dificultățile relaționale pot provoca apariția la deficient a unor reacții de tipul demisie, opoziție sau compensare.

d) - deficientul în societate. Forma principală de inadaptare o constituie delicvența. Trecerea în revistă a studiilor privind relația dintre deficiența mintală și comportamentul antisocial arată că în geneza fenomenelor sociopate, factorul determinant nu este deficiența mintală, ca atare. În apariția delicvenței sînt implicate unele caracteristici frecvent întîlnite la deficienții mintal (ca de exemplu, criticismul redus al gîndirii, sugestibilitatea crescută, imaturitatea afectivă, incapacitatea de a anticipa urmările faptelor etc.), precum și incapacitatea de a se adapta condițiilor complexe ale mediului social înconjurător. Unele aspecte ale inadaptării sociale la deficientul adult se referă la formarea familiei și la atitudinea față de proprii copii.

e) - deficientul mintal în mediul profesional. Printre fenomenele de inadaptare întîlnite se numără : dificultățile de încadrare, unele fenomene specifice perioadei inițiale de adaptare în muncă (fatigabilitate, întârzieri, absențe, părăsirea locului de muncă), instabilitatea profesională (schimbarea frecventă a locului de muncă sau a meseriei), conflicte etc.

Capitolul IV - Fenomene psihopatologice pe fondul deficienței mintale

Rezultatele cercetărilor întreprinse pînă în prezent atestă

posibilitatea apariției la debilizii mintal a tuturor tipurilor de tulburări psihopatologice (nevroze, psihoze etc.). Din punct de vedere teoretic și practic prezintă un interes deosebit formele mixte debilitate mintală-schizofrenie care pun problema relației simptomelor de tip deficitar și relațional.

PARTEA A II-A

Capitolul I - Metodologia cercetării

Dat fiind caracterul interdisciplinar al cercetării, s-au utilizat, în afară de unele metode din domeniul științelor sociale (chestionarul, interviul), metode clasice utilizate în clinica psihiatrică (examenul clinic catamneza). Datele culese au servit la completarea unei fișe individuale de urmărire a adaptării socio-profesionale a deficientului mintal.

Sursele utilizate au fost următoarele :

I. - muncitorul . Convorbirea cu acesta, efectuată pe baza unui chestionar s-a axat pe obținerea de informații privind : 1) - datele personale ale muncitorului; 2) - școlarizarea (anterioară admiterii în școala profesională specială și în timpul acesteia); 3) - ruta profesională (plasarea în producție, schimbările locului de muncă sau ale profesiei); 4) - salarizarea (tipul și evoluția ei în timp); 5) - adaptarea în muncă; 6) - adaptarea socială; 7) - nivelul aspirațiilor.

II. - Maistrul și șeful serviciului de personal. S-a urmărit obținerea unei caracterizări a muncitorului, a relațiilor sale cu ceilalți muncitori și cu cei ce îndrumă și controlează activitatea sa, culegerea unor

date obiective privind rezultatele muncii și unele fenomene de inadaptare.

III. - cadrele didactice din școala în care a fost calificat.

Scopurile urmărite au fost : 1) - stabilirea comportamentului muncitorului în perioada profesionalizării; 2) - decelarea unor fenomene de inadaptare prezente în acea perioadă; 3) - precizarea prognozei adaptării ulterioare, așa cum rezulta din : a) - caracterizările anuale și cea de la absolvire; b) - rezultatele școlare la încheierea școlarizării, atât la obiectele teoretice, cât și la examenul practic.

IV. - familia (părinții, soțul (soția) alte rude). Convorbirile s-au efectuat în scopul cunoașterii adaptării deficientului în familie.

În vederea stabilirii diagnosticului, fiecare subiect a fost examinat din punct de vedere clinic, întocmindu-i-se o fișă de examinare. Acolo unde a fost cazul, s-a întreprins o analiză a foilor de observație clinică, cu scopul precizării tipului și evoluției unor fenomene grave de inadaptare care au făcut necesară internarea deficientului mintal.

Pentru o cât mai precisă evaluare a datelor, ori de câte ori a fost posibil, acestea au fost cantificate și prelucrate statistic (vezi Partea a II-a, Capitolul II).

Lotul de deficienți mintal examinați a cuprins 70 de absolvenți a trei școli profesionale speciale. Toți subiecții domiciliau în municipiul București. Vârsta medie a lotului a fost de 22,8 ani. Lotul cercetat a fost alcătuit din 39 de bărbați și 31 femei. Intervalul de timp scurs de la absolvire până în momentul examinării a fost între 6 luni și 7 ani și 6 luni (pentru 51 de subiecți, între 1 - 3 ani). Meseriile în care au fost calificați cei mai mulți subiecți sînt : legătoria, tâmplăria lăcătușeria croitoria.

Capitolul II - Rezultatele cercetării

1. - În rezolvarea problemelor deficientului mintal, psihiatrului i se rezervă - în mod clasic - alături de psiholog, rolul de diagnostician. Numeroase date, rezultate din cercetarea efectuată, pledează pentru o reexaminare a acestei atitudini, în sensul lărgirii sferei de acțiune a psihiatrului.

1.1. - Din totalul de subiecți urmăriți, 20 % prezintă fenomene psihopatologice supraadăugate pe fondul deficienței mintale. Menționăm că cercetarea frecvenței și tipului unor asemenea tulburări la deficienții care nu se află plasați în instituții este un domeniu relativ puțin explorat. Spre deosebire de cele trei cercetări ale căror rezultate au fost publicate (T. R. WEAVER, 1946; J. G. DEWAN, 1948; M. CRAFT, 1960), în care tulburările supraadăugate sînt investigate într-un anumit moment (de exemplu, la recrutarea în armată), în lucrarea noastră este vorba de o urmărire a evoluției lor în timp.

1.2. - Tipurile de tulburări decelate sînt următoarele :

I. - psihotice. În cazurile prezentate în lucrare se constată că relația cronologică dintre simptomele deficitare și cele atipice nu este aceeași, tipurile de evoluții întîlnite fiind următoarele :

1. - tabloul clinic este cel al deficienței mintale pînă la o anumită vîrstă, la care se instalează brusc o simptomatologie de tip psihotic, confirmată de evoluție :

2. - pe fondul debilității mintale apare un singur puseu acut cu coloratură discordantă ;

3. - simptomatologia psihotică se instalează progresiv, debutul fiind asteniform ;

4. - simptomele de tip deficitar și rațional se intrică la o vîrstă foarte mică, observîndu-se prevalența inițială a deficitului intelectual, pentru ca ulterior semnele psihozei să fie mai pregnante.

Deși nu se poate vorbi de o specificitate a tabloului clinic la debilizii mental față de normointelectuali, totuși simptomele psihotice apar la primii mai estompate (de exemplu, indiferență, mai degrabă decît inver-siune afectivă, halucinații mai sărace în conținut etc.).

II. - tulburări nevrotice pe fond de debilitate mentală ușoară, în condiții de suprasolicitare și o stare depresivă reactivă la un intelect de limită.

III. - tulburări de comportament : instabilitate psihomotorie marcată, comportament impulsiv - agresiv, delievență.

1. 3. - Incidența tulburărilor decelate este mai mică decît în rîndul întîrziatilor instituționalizați (32, 3 % după L.S. PENROSE, 1949), dar suficient de mare pentru a ridica probleme de asistență psihiatrică la care medicul specialist să fie sensibilizat, datorită : a) - numărului mare de zile de spitalizare (344 pentru întregul lot) și b) - repercusiunilor acestor fenomene asupra adaptării socio-profesionale (aprox. 50 % din subiecții inadaptați sau slab adaptați prezintă tulburări supraadăugate deficienței min-tale). Psihiatria deficientului mental (Th. HART de RUYER, 1967) are implicații practice deosebite și în acest sens în lucrare se relevă un aspect neîntîlnit în literatura consultată : rolul tulburărilor psihopatologice asociate în geneza fenomenelor de inadaptare socio-profesională. Eșecul încadrării profesionale nu se datorează - în multe cazuri-deficitului mental per se, - ci unor fenomene psihopatologice grefate pe acest teren.

.//.

1.4. - Tulburările psihopatologice descrise deschid o nouă perspectivă în studiul personalității deficientului mintal. Evoluția foarte diferită - în timp - a subiecților demonstrează lipsa de omogenitate a grupului deficientilor mintal, pledează pentru o diversificare a modelului psihopatologic. Aceste date pot constitui un argument (pe lângă cele ale lui R. L. CROMWELL, 1968) ; R. PERRON, 1960 ; M. S. PEVZNER, 1959 ; R. ZAZZU, 1960, 1968; E. ZIGLER, 1966 ș. a.) pentru o abordare individualizată a cazurilor de deficiență mintală. În această direcție se situează și încercarea de a stabili unele trăsături ale personalității premorbide a întârziatilor mintal la care au evoluat mai târziu fenomene psihotice. Validarea primelor rezultate, care atestă existența unor modificări prepsihotice, ar implica aprofundarea ulterioară a cercetării acestui aspect.

2. - În studiul rezultatelor încadrării profesionale a subiecților, o primă etapă a constituit-o înregistrarea aspectelor întâlnite în momentul efectuării cercetării.

2.1 - 28,5 % din subiecții examinați nu lucrează, lucrează ca muncitori necalificați sau într-o altă meserie decât cea pentru care au fost pregătiți în școala profesională specială. Aceste situații au fost generate de :

- a) - apariția tulburărilor psihice supraadăugate deficitului mintal (1. 3. b) ;
- b) - diferențele cantitative și calitative între cerințele producției și nivelului pregătirii profesionale a absolvenților ;
- c) - existența unor boli fizice cronice ;
- d) - dificultatea găsirii unui post corespunzător calificării în localitatea de origină.

2.2. - La 24,3 % din subiecți s-au decelat fenomene de inadaptare fizică (fatigabilitate, cefalee, amețeli, mialgii). Menționăm apariția la unii subiecți a acestor tulburări, îndeosebi după schimbul de noapte.

2.3. - În grupa de muncă în care lucrează deficientul mintal frecvența conflictelor este de 27,14 %. S-au notat efectele favorabile ale

intervenției maistrului asupra adaptării deficientului în grup.

2.4. - În funcție de nivelul adaptării lor profesionale, subiecții pot fi ierarhizați în următoarele șapte categorii : a) - neîncadrați ; b) - trimiși la lucru de familie, nesalarizați ; c) - încadrați ca muncitori necalificați ; d) - încadrați ca muncitori calificați, dar execută operațiuni necalificate ; e) - încadrați ca muncitori calificați, dar nu-și îndeplinesc (calitativ sau cantitativ) norma ; f) - încadrați ca muncitori calificați, își realizează norma, dar prezintă fenomene de inadaptare ; g) - încadrați ca muncitori calificați, își îndeplinesc norma fără a prezenta fenomene de inadaptare.

2.5. - Pentru a evidenția indicatorii adaptării profesionale s-au analizat comparativ două loturi de subiecți reprezentând extremele în ierarhia adaptării profesionale : lotul A format din 11 subiecți inadaptați sau slab adaptați și lotul B compus din 12 subiecți foarte bine adaptați. Trei indicatori diferențiază cele două loturi : a) - conflictele în grupa de muncă ; b) - dinamica salarizării și c) - satisfacția profesională. S-au investigat de asemenea alți doi indicatori : a) - indicii de instabilitate în post între diferite întreprinderi (I_{11} = raportul dintre numărul de schimbări de post de la o întreprindere la alta și vechimea în muncă) și b) - indicii de instabilitate în post în aceeași întreprindere (I_{12} = raportul dintre numărul de schimbări de post în aceeași întreprindere și vechimea în muncă). Valorile mediilor acestor indici sînt mai mari pentru lotul A (0,31 și 0,95) decît pentru lotul B (0,13 și 0,10), indicînd o mobilitate profesională mai mare a subiecților inadaptați sau slab adaptați. Indicii medii cel mai mare (0,95) reflectă fluctuațiile mari ale muncitorilor din lotul A în aceeași întreprindere. Încadrați inițial ca muncitori calificați aceștia și-au schimbat locul de muncă în repetate rînduri în aceeași întreprindere, fiind - în final - încadrați ca muncitori necalificați. Analiză statistică efectuată (testul MANN-WHITNEY) arată totuși că diferențele între indicii I_{11} și I_{12} calculați pentru

fiecare din subiecții celor două loturi nu sînt semnificative.

2.6. - Datele prezentate susțin formularea următoarelor măsuri : a) - includerea în legislația muncii a unor reglementări care să asigure crearea unor condiții prielnice desfășurării activității profesionale a deficienților mintal (privind aspecte ca : normarea muncii, numărul de schimburi, concediile etc.) ; b) - întocmirea profesiogramelor meseriilor în care sînt calificați deficienții mintali ; c) - realizarea pregătirii profesionale în corelație cu posibilitățile de plasare, cu cererea de muncitori calificați în județele din care provin deficienții ; d) - inițierea cadrelor de conducere din unitățile în care sînt plasați deficienții mintal calificați în problematica specifică acestora.

3. - O altă etapă a cercetării a constituit-o studiul evoluției în timp a adaptării, începînd din momentul absolvirii școlii profesionale speciale.

Labilitatea, ca notă distinctivă a adaptării, se regăsește în forme specifice și la deficientul mintal. Aceste forme particulare se înscriu într-un continuum, La o extremă sînt indivizii la care se constată o scădere progresivă a nivelului inițial al adaptării și apariția unor tulburări fizice și psihice stabile. La cealaltă extremă se constată o ameliorare în disponibilitățile individuale ale deficientului mintal, exprimate într-o asimilare progresivă (în anumite limite) în viața socială.

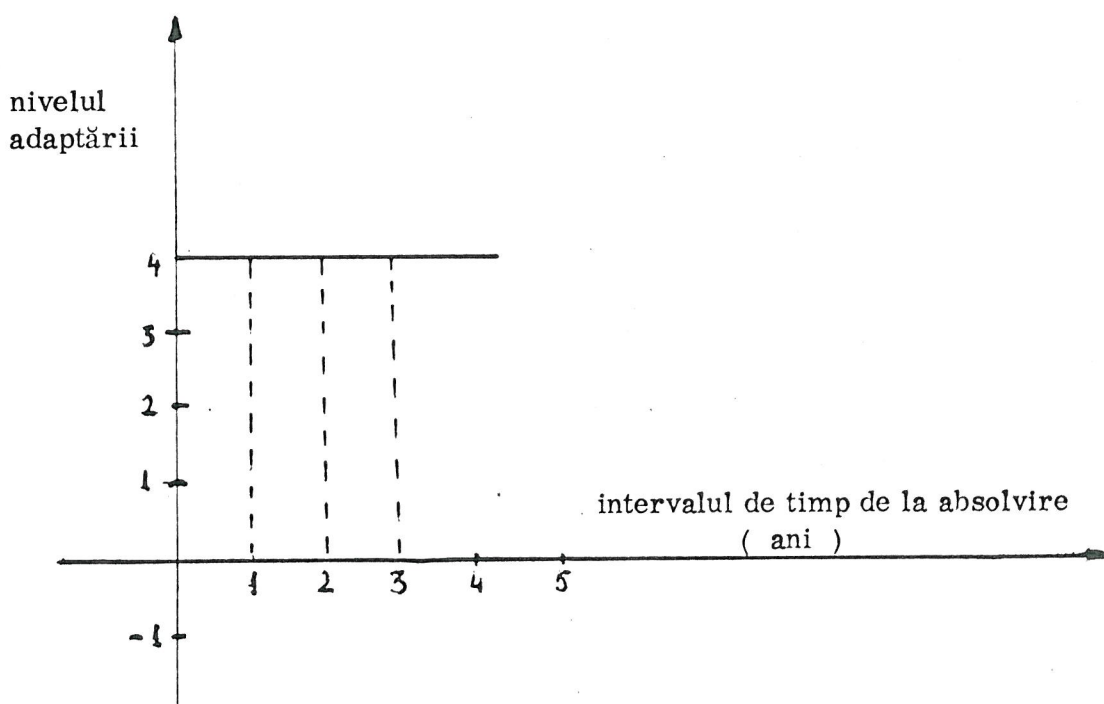
3.1. - Acest tip de abordare a problematicei adaptării socio-profesionale a deficienților mintal a permis întocmirea a cinci profile de evoluție în timp a adaptării (vezi graficele I - V). Faptul că la 44, 3 % din subiecți s-a constatat o labilitate netă a adaptării subliniază importanța urmării continue a întîrziatilor, precum și a stabilirii unui " optimum " individual de solicitare, dincolo de care poate apare dezadaptarea.

3.2 - Analiza în timp a adaptării demonstrează că plasarea în producție constituie unul din momentele esențiale ale adaptării (24,3 % din subiecți au întâmpinat dificultăți).

4. - Un alt obiectiv al cercetării l-a constituit investigarea valorii anumitor variabile în prognoza succesului/eșecului adaptării socio-profesionale a deficienților mintal. În acest scop, s-au studiat comparativ, la loturile A, B. (vezi 2.5) și la toți subiecții urmăriți următoarele șapte variabile :

1) - structura familiei din care provin (raportul $\frac{O}{D} = \frac{\text{nr. familii organizate}}{\text{nr. familii dezorganizate}}$

2) - tipul de învățământ anterior intrării în școala profesională specială ; în vederea cantificării datelor, pentru fiecare lot s-a calculat un scor mediu rezultat din raportarea unui scor total (calculat cu ajutorul unei scări de 1-3 puncte) la numărul de subiecți ; 4) - durata



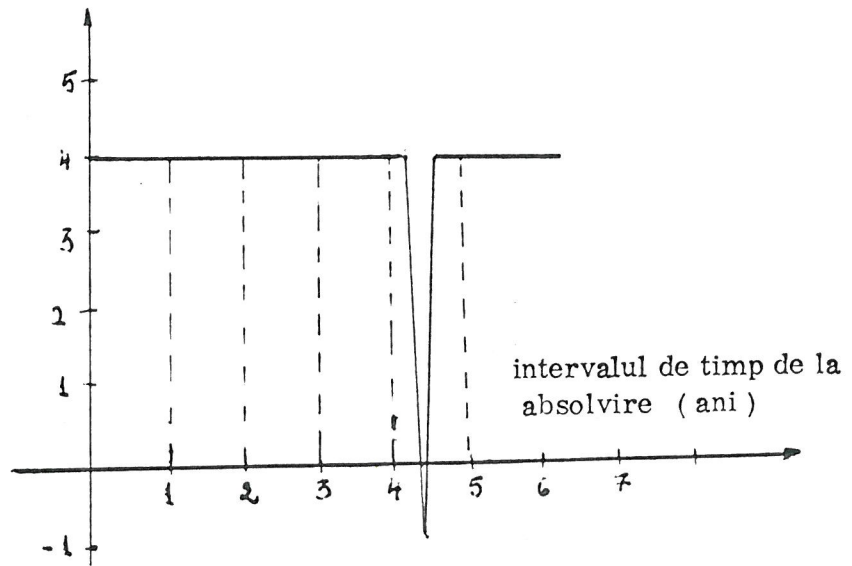
GRAFICUL Nr. 1

Evoluția în timp a adaptării la S-6

Legenda : 1-slabă ; 2-medie ; 3-bună ;
4-foarte bună ;

- 1 - inadaptare.

nivelul adaptării



GRAFICUL Nr. II

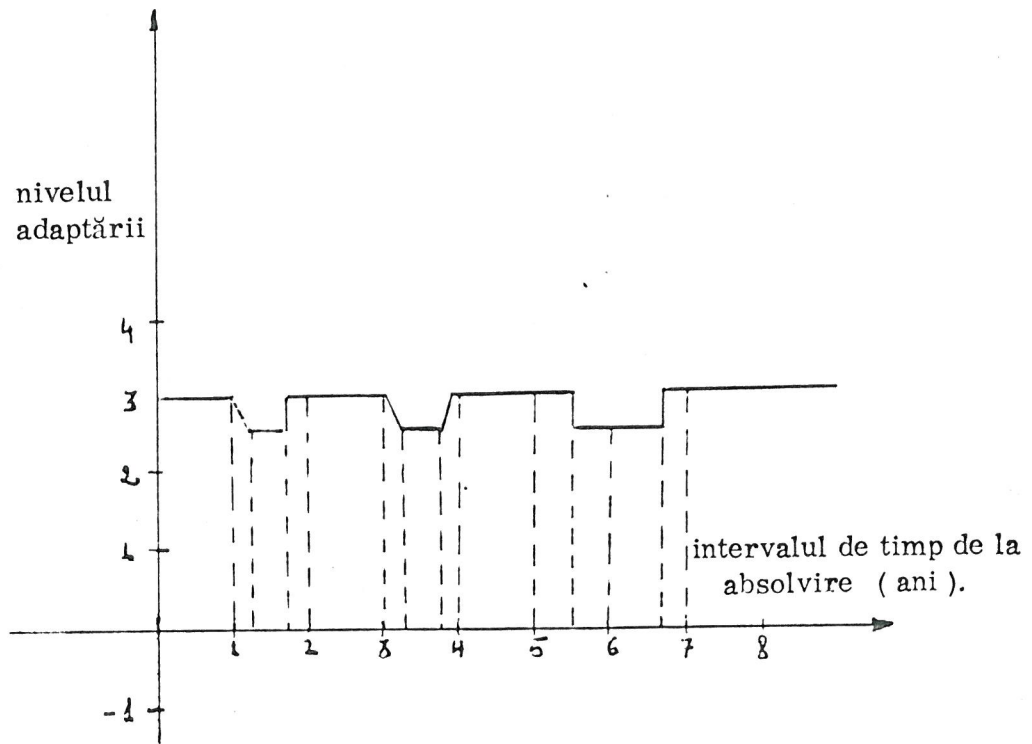
Evoluția în timp a adaptării la S-51

Legenda : 1-slabă : 2-medie : 3-bună :

4-foarte bună

- 1 - inadaptare

nivelul adaptării

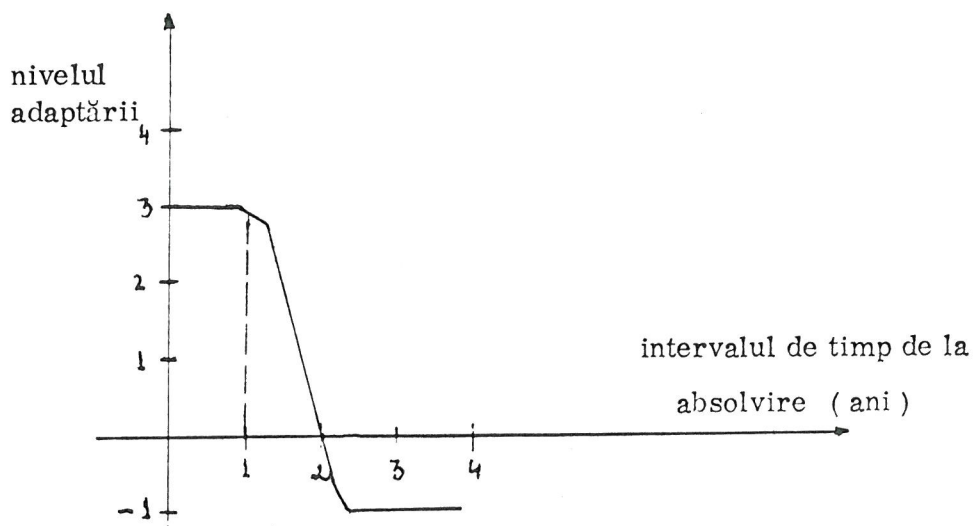


GRAFICUL Nr. III

Evoluția în timp a adaptării la S-69. Legenda :

1-slabă : 2-medie : 3-bună : 4-foarte bună :

- 1 - inadaptare

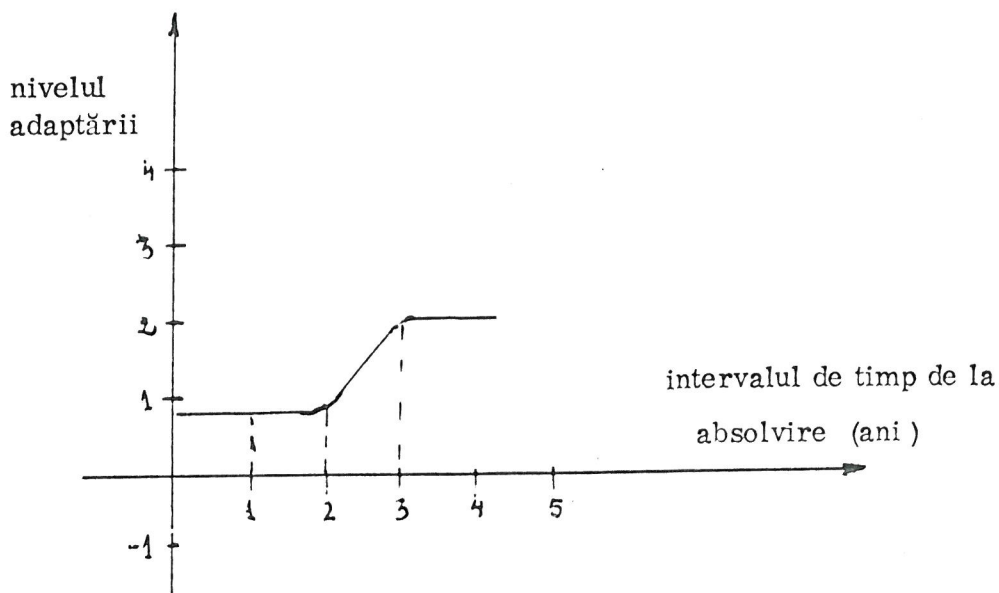


GRAFICUL Nr. IV

Evoluția în timp a adaptării la S-38

Legenda : 1-slabă ; 2-medie ; 3-bună ; 4-foarte bună

- 1 - inadaptare



GRAFICUL Nr. V

Evoluția în timp a adaptării la S-5

Legenda : 1-slabă ; 2-medie ; 3-bună ; 4-foarte bună ;

- 1 - inadaptare.

medie a practicii școlare în întreprinderile în care subiecții au fost găsiți lucrînd ; 5) - vîrsta medie la absolvire, pentru fiecare lot ; 6) - mediile la absolvire la materiile teoretice ; 7) - mediile la absolvire la proba practică.

4.1. - Rezultatele obținute arată că deși nu există predicatori absoluți, unii factori au o valoare prognostică mai mare. Pe primul loc se situează rezultatele obținute la examenul practic de la absolvire școlii profesionale speciale (diferențele între mediile subiecților din loturile A și B sînt semnificative la nivelul $p = .001$ - testul Mann-Whitney). Alți predicatori sînt : 1) - rezultatele școlare la obiectele teoretice (diferența între loturile A și B este semnificativă la nivelul $p = .01$ - testul Mann-Whitney) ; 2) - durata practicii școlare în întreprinderile în care subiecții au fost plasați (mediile : la lotul A - 2 luni și 5 zile ; la lotul B - 8 luni) ; 3) - structura familiei din care provin deficienții (indicele $\frac{O}{D}$; lotul A = 0,83 ; lotul B = 3) ; 4) - vîrsta medie la absolvire (lotul A - 20,4 ani ; lotul B - 18,2 ani) ; 5) - durata totală a profesionalizării (mai mare cu 6 ani la lotul de subiecți inadaptați sau slab adaptați).

4.2 - Tipul de învățămînt frecventat anterior plasării în școala profesională specială nu are valoare prognostică în sensul așteptat. Absolvenții a 4 clase de masă se adaptează mai greu decît deficienții care au terminat școala ajutătoare.

4.3. - Datele privitoare la prognoză constituie argumente în favoarea următoarelor măsuri : a) - realizarea în perioada calificării a unor stagii de practică în producție care să familiarizeze deficienții cu condițiile pe care le vor întîlni în producție după plasare ; aceasta ar implica o teritrializare a școlilor profesionale speciale ; b) - valoarea prognostică mare a variabilei " rezultatul la proba practică la absolvire " pledează pentru o restructurare a programelor școlare în sensul acordării unei ponderi mai

mari pregătirii profesionale. În acest sens se propune fundamentarea ei pe programul adaptat după O. P. KOLSTOE (1970) prezentat în Partea a I-a a lucrării (Capitolul II) ; c) - efectuarea în fiecare caz, la absolvire, a unei prognoze bazate pe indicatorii descriși ca și pe alții care ar putea fi puși în evidență, ulterior. Aceasta ar permite diferențierea atitudinii la plasare. În cazul în care ar exista indiciile unui eventual eșec în adaptarea socio-profesională ar fi necesară - în etapa actuală - o urmărire atentă a încadrării. În viitor, noi forme organizatorice (ca de exemplu, atelierul protejat școlar în care absolvenții să lucreze după absolvire) ar permite o tranziție gradată din școală spre întreprinderile productive pentru normointelectuali. În cazurile în care nu este posibilă trecerea în producție, muncitorul ar urma să lucreze în continuare în atelierul protejat.

5. - Un alt rezultat al cercetării l-a constituit stabilirea unui paralelism între adaptarea socială și cea profesională. La subiecții din cele două loturi (A și B), extreme în ierarhia adaptării profesionale s-au analizat 9 indicatori ai adoptării sociale. Subiecții foarte bine adaptați profesional se diferențiază de cei inadaptați /slab adaptați prin : 1) - relații neconflictuale cu părinții și 2) - soțul / soția ; 3) - o mai intensă ocupare a timpului liber (exprimată în numărul mediu de activități/subiect și în scorul mediu/ subiect calculat cu ajutorul unei scări de evaluare a activităților) : 4) - relații de prietenie mai extinse ; 5) - menținerea - mai frecventă - a relațiilor cu foștii colegi din școala profesională specială ; 6) - începerea mai timpurie a vieții sexuale (la băieți).

6. - Fenomenele de inadaptare și labilitatea adaptării în timp fac necesară o urmărire continuă a absolvenților. În acest scop se propune ca școlile profesionale speciale să nu-și considere încheiată activitatea o dată cu calificarea întârziatului mintal. Datele acumulate ca urmare a completării unei fișe individuale de urmărire (propușe în lucrare) ar permite atât îmbunătățirea profesionalizării cât și intervenția promptă în cazurile de inadaptare.

Lucrarea conține 192 de pagini , 30 tabele 5 grafice.
7 anexe, 255 indicații bibliografice.

-ooOoo-